

[Weikop.]

den højtærede minister mener med, at det, jeg spørger om, ikke er noget, der indeholdes i lovforslaget. Men jeg sagde før — og jeg tror, at jeg har ret i at sige det — at når dette lovforslag gennemføres, vil der komme mere fart på, end der har været tidligere; ellers ville den højtærede minister ikke have været så interesseret i at få sit lovforslag igennem allerede i forrige samling. Den højtærede minister siger nu til mig: vi holder os inden for de nuværende rammer, og det må jeg så også mene er de økonomiske rammer, og så er jeg tilfreds.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets §§ 1-5
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om beretning angående Nordisk Råds 10. session 1962.

(Udvalgets betænkning med tilhørende forslag til folketingsbeslutning findes i tillæg B. sp. 225).

Sagen sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Forslag til folketingsbeslutning, sålydende:
„Folketinget tager beretningen angående Nordisk Råds 10. session, afgivet af rådets danske delegation, til efterretning“,
vedtoges uden afstemning.

Sagens overgang til anden (sidste) behandling
vedtoges uden afstemning.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i skifteloven. (Skifte ved separation og skilsmisse m. v.).

(Lovforslaget (nr. 62) findes i tillæg A. sp. 477, fremsættelsen i tidenden sp. 1734).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Wingsøe: Under første behandling i oktober sidste år af de genfremsatte forslag til ny arvelov og om ændringer i skiftelovens kapitel 5 udtalte den højtærede justitsminister, at han ikke med sikkerhed kunne love, om det af tidsmæssige grunde ville blive muligt at imødekomme det af flere ordførere fremsatte ønske om, at også et lovforslag om ændringer i skiftelovens kapitel 6 om skifte mellem ægtefæller i levende live kunne blive fremsat i indværende folketingssamling. Jeg vil derfor gerne takke den højtærede justitsminister for, at det alligevel er lykkedes at tilendebringe forarbejdet til nærværende lovforslag, således at behandlingen af dette kan ske i forbindelse med forslagene til arvelov og om ændringer i skiftelovens kapitel 5. Man har hermed bedre mulighed for at foretage en helhedsbedømmelse, derunder navnlig en afstemning af skiftelovens kapitel 6 med kapitel 5.

Det foreliggende lovforslag har sit oprindelige udspring i det internordiske samarbejde, idet Nordisk Råd i 1955 henstillede til regeringerne at undersøge forudsætningerne for en ajourføring af ægteskabslovgivningen i de nordiske lande efter ensartede retningslinjer. Efter forskellige undersøgelser nedsatte det danske justitsministerium i 1957 et udvalg med den opgave at behandle spørgsmålet. Dette udvalg, der har haft et nært samarbejde med tilsvarende udvalg for de øvrige nordiske lande, afgav i november 1961 sin første betænkning med udkast til ændringer i skiftelovens kapitel 6, og denne betænkning danner baggrunden for det foreliggende lovforslag, der i det alt væsentlige svarer til det af udvalget udarbejdede udkast.

Efter min mening vil det være mest formålstjenligt at henvise drøftelserne af de mere indviklede juridiske problemer som

[Wingsøo.]

spørgsmålet om anvendelse af skiftereglerne på særeje m. v. til arvelovsudvalget, hvortil jeg går ud fra at lovforslaget ved afslutningen af første behandling bør henvises. Jeg skal derfor nøjes med at knytte nogle bemærkninger til hovedlinjerne i lovforslaget samt til de vigtigste af de foreslåede ændringer.

I alle de nordiske lande er den legale ordning af formueforholdet mellem ægtefæller dette, at der under ægteskabet er formuefællesskab, hvis ikke anden ordning er truffet, med særråden og særhæften, medens der ved formuefællesskabets ophør finder ligedeling af fællesboet sted. Ligedelingsprincippet er en konsekvent gennemførelse af formuefællesskabstanken, men har endvidere til forudsætning, at et ægteskab som alt overvejende hovedregel varer, lige til en af ægtefællerne dør.

Da de gældende ægteskabslove blev gennemført i 20'erne, holdt denne forudsætning stik. Det antal tilfælde, hvor et ægteskab blev bragt til ophør af andre grunde end den ene ægtefælles død, var meget begrænset, og der syntes derfor ikke grund til at have særlige regler i tilfælde af skifte ved f. eks. skilsmisse og separation. Men forholdene har jo ændret sig væsentligt i den menneskealder, der er forløbet siden da. Medens i året 1920 kun 8 pct. af alle ægteskaber opløstes ved skilsmisse, var antallet af skilsmisser i 1960 ca. 25 pct. af alle ægteskaber. Man kan altså regne med, at mindst en fjerdedel af samtlige ægteskaber vil blive opløst ved skilsmisse. Set fra et skiftesynspunkt er det endda ikke alene skilsmisse, der tæller, men også separation og eventuelt faktiske samlivsophævelser. Herved kommer man for Københavns vedkommende op på et antal, der stærkt nærmer sig 50 pct. af alle ægteskaber. Endvidere har den procentdel af befolkningen, der lever i ægteskab, været stigende de sidste 30-40 år, ligesom unge mennesker gifter sig tidligere end før. Da den gældende skiftelov, der er fra 1874, blev vedtaget, var 15 pct. af mændene og 34 pct. af kvinderne under 25 år ved ægteskabets indgåelse. I 1960 var de tilsvarende procenter henholdsvis 45 og 71. Der er altså sket en meget væsentlig forøgelse af antallet af personer, der gifter sig før det fyldte 25. år. Til gengæld er

også antallet af kortvarige ægteskaber steget ikke uvæsentligt.

Den omstændighed, at ægteskabet ikke længere er den livsvarige institution, det var, rejser det spørgsmål, om der med det store antal skilsmisser og separationer er tilstrækkelig begrundelse for at bevare formuefællesskabet under ægteskabet og navnlig ligedelingen ved skifte efter skilsmisse og separation.

Ægteskabsudvalget — såvel som udvalgene i de andre nordiske lande — er efter indgående overvejelser kommet til det resultat, at de gældende hovedprincipper for formueforholdet mellem ægtefæller med formuefællesskab under ægteskab og ligedeling ved skifte bør opretholdes også ved skifte efter skilsmisse, separation og bosondring.

Jeg kan tilslutte mig, at dette fortsat bør være hovedreglen, da det, når et ægteskab har haft en vis varighed, må anses for mest naturligt og også bedst stemmende med den hjemmegående hustrus tarv, at der som en følge af fællesskabet finder ligedeling sted, når ægteskabet ophører af en af de nævnte grunde.

Jeg giver med des større sindsro tilslutning til, at ligedeling bevares som hovedregel, da det foreliggende forslag samtidig åbner mulighed for at fravige denne under visse betingelser, når det drejer sig om kortvarige ægteskaber, hvor andre hensyn kan tale imod ligedeling.

For at få et indtryk af de foreslåede ændringer skal jeg tillade mig i korthed at sammenholde de vigtigste af de gældende undtagelser fra ligedelingsreglen med forslagets bestemmelser.

I henhold til den gældende skiftelovs § 70 kan en ægtefælle forlods udtage genstande, som udelukkende tjener til personlig brug, for så vidt deres værdi ikke står i misforhold til ægtefællernes formueforhold. Denne bestemmelse er opretholdt i forslaget og er endvidere blevet udvidet således, at genstande, der er erhvervet til børnenes brug, kan udtages forlods af den ægtefælle, der har forældremyndigheden over børnene. Det betyder, at bestemmelsen for børnenes vedkommende ikke er indskrænket til rent personlige ting som sengetøj og klæder, men f. eks. også omfatter møbler, cykler og sportsudstyr indkøbt til børnene.

[Wingsøe.]

Jeg finder, at det er en nyttig udvidelse, som i øvrigt vil bringe os på linje med norsk ret, der efter de foreliggende oplysninger synes at være den mest tidssvarende på dette område.

Endvidere vil afvigelser fra lighedeling kunne ske efter ægteskabsloven af 1922 § 66, der bestemmer, at en ægtefælle kan tillægges ret til at udtage bohaves, arbejdsredskaber og andet løsøre i det omfang, hvori han — det vil sige hun, idet det normalt er konens behov, der skal tilgodeses — skønnes at trænge dertil for at kunne opretholde hjemmet.

Da bestemmelsen imidlertid kun kan anvendes ved separation, ikke ved skilsmisse, og kun ved separation efter ægteskabslovens § 53, stk. 1, en sjældent anvendt bestemmelse, hvor separation meddeles på grund af den anden ægtefælles økonomiske forsømmelighed, grov krænkelse og visse andre forhold, og da det endvidere er en betingelse, at boet er af ringe værdi, har den kun meget ringe betydning.

Hensigten med bestemmelsen er god nok, men den meget snævre afgrænsning af dens anvendelsesområde har givet anledning til kritik fra repræsentanter for juridisk teori og praksis, bl. a. Den danske Dommerforening og ligeledes fra Dansk Kvindesamfund og Danske Kvinders Nationalråd. Der er med rette blevet gjort opmærksom på, at den bør gælde for al separation og også for skilsmisse, samt at tilsvarende adgang bør åbnes for lidt større boer.

Ægteskabsudvalget har imødekommet kritikken, idet den nævnte bestemmelse foreslås afløst af bestemmelserne i forslaget § 70, der i modsætning til ægteskabslovens § 66 gælder alle skifter mellem ægtefæller.

Efter denne bestemmelse får skifteretten kompetence til at give en ægtefælle en større del af boet, eventuelt det hele, hvis han ikke inden for sin andel af boets værdi kan udtage bohaves og andet løsøre, der er nødvendigt til opretholdelse af hjemmet, og han

vel at mærke ikke har udsigt til på anden måde at skaffe det fornødne.

Denne sidste begrænsning er jeg ikke alt for begejstret for, da det jo i høj grad vil afhænge af, på hvilken måde dette skøn udøves, hvorvidt bestemmelsen vil få nogen praktisk betydning. Skifteretten vil eventuelt kunne henvise til — også over for den udearbejdende hustru, der får tillagt forældremyndigheden over børnene — at bohaves med mere kan købes på afbetaling med et mindre beløb i udbetaling. Jeg vil gerne have, at vi ser lidt nærmere på denne bestemmelse under udvalgsbehandlingen; idet jeg dog allerede nu vil glæde mig over, at det forventes, at anvendelsen af denne bestemmelse i forbindelse med lovforslagets fornævnte regler om forlodsudtagelse af personlige genstande samt genstande erhvervet til børnenes brug vil føre til, at skifteretten efter en summarisk bobehandling vil kunne slutte de fleste mindre boer på en hurtig og også billig måde.

Det er imidlertid ikke blot lovforslagets § 70, der tager sigte på at sikre ægtefællen det fornødne indbo. I forslaget § 70 a, stk. 2, nr. 5, bestemmes det således, at bohaves og andet løsøre, der hører til det fælles hjem, kan udlægges til den anden ægtefælle i det omfang, det skønnes rimeligt af hensyn til opretholdelsen af hjemmet, eller i øvrigt fordi genstandene særlig har tjent den pågældende ægtefælles behov. Denne bestemmelse omfatter først og fremmest indbo af enhver art, men også mere specielle ting som f. eks. bøger og musikinstrumenter, hvis de har tjent den pågældendes behov.

Lige så rigtig lighedelingsreglen må anses for at være ved skifte efter mere varige ægteskaber, lige så urimelig vil den undertiden kunne virke ved skifte efter kortvarige ægteskaber, særlig hvor ægtefællerne ikke har nået at etablere et økonomisk fællesskab af større betydning, ja, måske end ikke et fælles hjem. Boligmangelen er utvivlsomt skyld i, at mange unge ægte-

[Wingsøe.]

skaber forliser. Selv om der faktisk ikke har været noget økonomisk fællesskab, skal der imidlertid efter gældende ret finde lighed deling sted.

Det stigende antal skilsmisser, der i ikke uvæsentligt omfang rammer unge ægteskaber, har aktualiseret overvejelserne om under bestemte forudsætninger at fravige lighedelingsprincippet. Atter har man kunnet hente inspiration i norsk ægteskabslovgivning, der dels åbner adgang til at anvende den for omstødelse gældende særlige delingsregel i visse skilsmissesager, dels bestemmer, at retten efter frit skøn kan gøre afvigelser fra de almindelige lighedelingsregler og f. eks. bestemme, at delingsreglerne for omstødelse skal anvendes.

Slet så vidt har det danske ægteskabsudvalg ikke ment at kunne gå, men udvalget har erklæret sig enig i, at der, uanset at lighedeling fortsat er hovedreglen ved skifte, efter kortvarige ægteskaber bør åbnes mulighed for skævdeling under nærmere betingelser. Resultatet af udvalgets overvejelser er blevet den i forslagets § 69 a indeholdte bestemmelse, hvori det siges, at hvis en ægtefælle har indbragt den væsentligste del af fællesboet på den i § 69 angivne måde, og hvis en lighedeling vil være åbenbart urimelig, navnlig fordi ægteskabet har været kortvarigt og uden økonomisk fællesskab af betydning, kan det ved skifte i anledning af separation, skilsmisse eller bosondring efter begæring bestemmes, at boets deling skal finde sted, således at bestemmelserne i § 69 bringes til anvendelse i det omfang, dette findes begrundet. Det vil i korthed sige, at hver ægtefælle — ligesom ved omstødelse — kan udtage, hvad han har indbragt i boet.

Der er som nævnt fastsat en række betingelser for, at denne skævdeling kan finde sted. De vigtigste er, at den væsentligste del af fællesboet er indbragt af den ene ægtefælle, at lighedeling må anses for åbenbart urimelig, og at ægteskabet har været kortvarigt og uden økonomisk fællesskab. Hvad kortvarigheden angår, har man med vilje ikke villet fastsætte noget bestemt åremål, men det nævnes i betænkningen, at man går ud fra, at kortvarighed betyder, at ægteskabet normalt ikke har været over 5

år. Denne ikke alt for håndfaste formulering kan jeg tilslutte mig.

Jeg vil mene, at man med denne bestemmelse for fremtiden kan afbøde de urimeligheder og uretfærdigheder, som lighedelingsreglens strikte gennemførelse ellers ville føre til, idet man ved anvendelse af denne bestemmelse vil kunne forhindre, at den ægtefælle, der i et kortvarigt ægteskab intet eller så godt som intet har indbragt, skaffer sig en økonomisk fordel på den andens bekostning.

Til slut skal jeg fremsætte nogle bemærkninger til en af de vigtigste bestemmelser i forslaget, nemlig § 70 a, hvori der indeholdes nærmere regler for fordelingen af boets aktiver. Bestemmelsen skal træde i stedet for udtagesreglerne i den gældende skiftelovs § 65.

Efter denne bestemmelse er retten til at udtage ejendele efter vurdering tillagt den ægtefælle, der har indbragt dem. Denne bestemmelse er med rette blevet betegnet som et udtalt mandsprivilegium, idet det som regel er manden, der har indbragt aktiverne og som følge deraf vælger først ved skiftet og derved får adgang til at udtage det bedste og det mest værdifulde. Hvad fast ejendom angår, vil skødet så godt som altid lyde på mandens navn og tilhøre hans bodel, fordi det er ham, der har præsteret udbetalingen og præsteret afdragene.

Hertil kommer endvidere, at værdiansættelserne i boer erfaringsmæssigt er meget lave og som regel i hvert fald ikke vil komme op over ejendomsskyldvurderingen. Selv om der i de senere år er ved at komme lidt rimeligere forhold imellem ejendomsskyldvurderingerne og de faktiske ejendomspriser, er der dog stadig et spring, som vil betyde, at manden vil være interesseret i at få ejendommen udlagt, allerede fordi den er et godt økonomisk objekt. Tilsvarende gør sig gældende ved indbogenstande, hvor vurderingerne også er meget lave, og hvor manden vil være i stand til at udtage det bedste i hjemmet, mens resten overlades til hustruen og til ægteparrets børn, som hustruen jo som regel får forældremyndigheden over.

Jeg er bekendt med, at man fra skifterettens side gør sig umage for at finde frem til, at begge ægtefæller har været lige gode om at skaffe midler til køb af indbo, men

[Wingsøe.]

det er selvsagt bedre at have en udtrykkelig bestemmelse, der kan tillade den ægtefælle, der har mest behov for en ejendel, at udtage denne, selv om den måtte høre til den andens bodel.

Særlig urimeligt er det efter gældende ret, således som også det ærede medlem hr. Ib Thyregod var inde på under førstebehandlingen af arvelovsforslaget, at fast ejendom ikke kan udtages af den anden ægtefælle, uanset om den har tjent som familiens hjem gennem mange år, og uanset at det måske skyldes mandens mangel på interesse for hjemmet, at hjemmet opløses.

Ægteskabsudvalget har tilsluttet sig den fremførte kritik, hvorefter de nugældende bestemmelser om, hvem af ægtefællerne der skal have fortrinsret i en konfliktsituation, hvor begge ønsker udlæg i samme ting, ikke er tilfredsstillende, og udvalget har i overensstemmelse hermed udformet bestemmelsen i lovforslagets § 70 a.

Selv om man altså fastholder den hidtil gældende hovedregel, hvorefter hver af ægtefællerne er berettiget til at kræve boets ejendele udlagt efter vurdering, og ligeledes bestemmer, at den ægtefælle, til hvis bodel en ejendom hører, skal have fortrinsret til den, hvis begge ægtefæller kræver den udlagt, gøres der alligevel væsentlige undtagelser fra denne regel. Man har ligesom i de andre nordiske lande ment i højere grad at burde foretage en afvejning af ægtefællernes behov for den pågældende ejendel, og i overensstemmelse hermed har man åbnet adgang for en række meget vigtige undtagelser.

Den første går ud på, at fast ejendom, der udelukkende eller hovedsagelig er beregnet til familiens bolig, kan udlægges til den anden ægtefælle, såfremt boligen skønnes at være af den væsentligste betydning for denne anden ægtefælle af hensyn til hjemmets opretholdelse. I kraft af denne bestemmelse kan man altså nu i modsætning til tidligere udtage fast ejendom. Af betænkningen fremgår det, at man går ud fra, at dette ikke gælder et tofamilieshus eller en udlejningsejendom, hvori ægtefællerne har haft en lejlighed. Jeg har imidlertid med interesse noteret mig, at ægteskabsudvalget har under overvejelse at foreslå optaget en særlig bestemmelse i

ægteskabsloven om ret til leje af den hidtidige fællesbolig i sådanne ejendomme. Ikke mindst på grund af den stigende interesse, der har været i de senere år for erhvervelse af fast ejendom, finder jeg, at bestemmelsen på udmærket måde kan medvirke til, at hjemmet bevares for den ægtefælle, til hvis bodel ejendommen ikke hører.

Det er blevet stadig mere almindeligt, at også jævne mennesker har sommerhus, og jeg har derfor glædet mig over den næste undtagelsesbestemmelse, hvorefter også fast ejendom, der har tjent til sommerbolig for familien, kan udlægges til den anden ægtefælle, såfremt sommerboligen skønnes at være af den væsentligste betydning for denne. Også denne bestemmelse har sit grundlag i hensynet til hjemmets opretholdelse og vil vel navnlig få betydning i tilfælde, hvor der er tale om familier med børn.

De følgende undtagelsesbestemmelser åbner adgang for, at erhvervsvirksomhed kan udlægges til den anden ægtefælle, såfremt virksomheden udelukkende eller hovedsagelig er blevet drevet af denne, ligesom arbejdsredskaber og andet erhvervsløse kan udlægges til den anden ægtefælle i det omfang, det skønnes rimeligt.

Ikke mindst på grund af de her nævnte bestemmelser anser jeg lovforslaget for en væsentlig landvinding. Lovforslaget indeholder en udtrykkelig bestemmelse om, at udlæg efter vurdering kan finde sted, selv om værdien af det udlagte overstiger ægtefællens lod i boet, men i så fald må det overskydende beløb betales til den anden ægtefælle; i særlige tilfælde kan der dog tilstås afdragsvis betaling af beløbet med en af skifteretten fastsat rente. Til denne bestemmelse, der altså angår ægtefællernes udløsningsret, udtales i bemærkningerne, at den anden ægtefælle må have krav på betryggende sikkerhedsstillelse i form af pantsætning, kaution eller på anden måde. Jeg er bange for, at man, hvis dette krav skal opretholdes i alle tilfælde, vil kunne risikere, at en ægtefælle vil kunne blive afskåret fra at søge en ejendel udlagt, fordi det ikke vil være muligt at skaffe den fornødne sikkerhedsstillelse. Jeg vil derfor gerne vende tilbage til dette spørgsmål under udvalgsbehandlingen.

Selv om der måtte være visse mindre ting at ændre under udvalgsbehandlingen, der —

[Wingsøe.]

som jeg nævnte i indledningen — vel bør ske i arvelovsudvalget, er det min opfattelse, at det foreliggende lovforslag i udstrakt grad har taget hensyn til den gennem årene fra forskellig side rejste kritik mod de gældende skiftebestemmelser, som udviklingen på en række punkter er løbet fra. De foreslåede bestemmelser, der er i overensstemmelse med den udvikling, som også de andre nordiske landes lovgivning på dette område er inde i, er mere smidige end de nugældende. Deres gennemførelse vil gøre skifteloven tidssvarende, idet det i højere grad end tidligere vil blive muligt at gøre ret og skel ved skifte mellem ægtefæller i levende live.

Jeg kan derfor på mit partis vegne anbefale lovforslaget til velvillig behandling.

Ib Thyregod: De nu foreslåede ændringer til skiftelovens kapitel 6 har længe været tiltrængt. Man må sige, at de bestemmelser, som findes i den nuværende skiftelovs kapitel 6, på mange måder har ført til urimelige resultater. Grundlaget for det foreliggende lovforslag er den behandling, der har fundet sted i justitsministeriets ægteskabsudvalg, som har afgivet betænkning i november 1961.

Jeg nævnte, at den nuværende skiftelovs kapitel 6 har ført til urimelige retsafgørelser. Men det er naturligvis ikke noget, man kan laste domstolene for; det skyldes simpelt hen de bestemmelser, vi har i den nuværende lov, og herved tænker jeg specielt på skiftelovens § 65. Efter denne bestemmelse er det sådan, at den ægtefælle, der har indbragt en ting i ægteskabet, i tilfælde af separation eller skilsmisse har en forlodsret til at udtage denne ting mod en vurdering, og dette gælder, hvad enten det er en fast ejendom, løsøre eller en forretningsvirksomhed. Det vil igen sige, at manden, der normalt er hovederhververen, har en ganske urimelig fordel i tilfælde af separation og skilsmisse, særlig hvis der er tale om fast ejendom, idet han kan overtage denne — og for så vidt også løsøret — til den ret lave vurdering, som normalt foretages såvel af fast ejendom som af løsøre gennem skifteretten, og den eneste mulighed, hustruen her har, er at begære omvurdering —

en mulighed, som vel først og fremmest har praktisk interesse ved fast ejendom.

I tilfælde af separation og skilsmisse er det ofte sådan, at hustruen får forældremyndigheden over børnene, og hvis parterne har en lejlighed, er det domstolenes praksis, at hun får tillagt denne. Men hvis der derimod er tale om en fast ejendom — man kan tænke sig en villa eller en landejendom — er det den, der har indbragt den — og det vil normalt være manden — som kan udtage denne og løsøret efter vurdering. Ja, domstolene er endog gået så vidt, at i tilfælde, hvor begge parter havde været med til at fremskaffe den kontante udbetaling til køb af en sådan fast ejendom, men hvor skødet var udstedt på mandens navn, havde manden denne forlodsret til at udtage den, selv om hustruen fik tillagt forældremyndigheden over børnene.

Hvad angår løsøret, er det klart, at der her er tale om et problem. Men jeg kan også nævne som noget aktuelt, at det på landet ofte sker, at en landejendom, som er hustruens fødegård, overdrages til svigersønnen til en lav pris. I sådanne tilfælde er retsstillingen i og for sig den i tilfælde af skilsmisse og separation, at manden kan udtage denne ejendom efter vurdering, og det kan han gøre, uanset at det er hustruens fødegård, uanset at hustruen måske får tillagt forældremyndigheden over børnene, og uanset at ægteskabet måske kun har været i kort tid.

Derfor er det i allerhøjeste grad tiltrængt, at der her kommer nye regler. De nugældende regler har medført urimelige resultater i en lang række tilfælde.

Disse afløses af § 70 a, hvorefter også den anden ægtefælle, som ikke har indbragt noget — altså normalt hustruen, der ikke er hovederhververen — hvis væsentlige grunde taler derfor, også får mulighed for at overtage ejendommen eller løsøre efter vurdering. Så kunne man sige, at det måske slet ikke er muligt for hustruen i disse tilfælde at overtage denne ejendom, denne villa, fordi hun simpelt hen ikke har de penge, der skal skaffes for at betale vurderingssummen. Men her har man heldigvis også i udvalget fundet frem til en løsning af dette spørgsmål. Det foreslås nemlig, at der i så fald ved skifterettens

[Ib Thyregod.]

hjælp skal kunne etableres en afdragsordning mod en vis forrentning, som fastsættes af skifteretten. Ellers ville resultatet i mange tilfælde blive, at den pågældende ejendom måtte sælges, fordi hustruen simpelt hen ikke havde mulighed for at skaffe de kontante midler, der var tale om.

En af de ting, vi har beskæftiget os med i den seneste tid, er jo spørgsmålet om køb af lejligheder. Der er nu nedsat et folketingsudvalg, der skal beskæftige sig med dette spørgsmål, og der vil formentlig blive nedsat et andet udvalg — med repræsentanter for folketinget og forskellige organisationer — til også at se på dette. Hvis der gennemføres en lovgivning, hvorved der skabes mulighed for at købe lejligheder, må det være en naturlig ting, at også dette forhold indgår i lovforslaget; der findes ikke i lovforslaget, som det foreligger her, nogen bestemmelse om dette problem, idet en lejlighed vel ikke direkte kan betegnes som fast ejendom; men hvis et forslag om køb af lejligheder gennemføres, må det være naturligt at supplere bestemmelsen i § 70 a med en bestemmelse om dette problem.

Jeg vil gerne nævne en anden ting i den nugældende skiftelov, som har virket urimelig, og det er spørgsmålet om ligedeling. Det er blevet nævnt, at i tilfælde af separation eller skilsmisse skal der finde en ligedeling sted, og det vil normalt være rimeligt, for selv om manden måske har fremskaffet det meste, har hustruen på sin side ydet sit bidrag ved at gå hjemme og passe børn og husholdning. En ligedeling vil derfor normalt være rimelig, men der kan være situationer, hvor den vil virke urimelig enten over for manden eller over for hustruen, f. eks. hvor der kun har været tale om et kortvarigt ægteskab, og hvor den ene part indbringer en væsentlig del af formuen. Her har domstolene i et enkelt tilfælde kunnet klare sig med at tillægge den ene part, som indbragte en større del af formuen, en godtgørelse i tilfælde af utroskab. Men dette er jo ikke tilstrækkeligt, og det foreslås i forslaget, at man navnlig ved kortvarige ægteskaber giver en mulighed for at se væk fra ligedelingsretten og i stedet se på, hvad hver part har indbragt. Og også dette må siges at være rimeligt.

Lad mig i denne forbindelse nævne spørgsmålet om ægtepagter. Det er normalt sådan, at forældre gerne vil sikre deres datter i det øjeblik, hun går ind i et ægteskab, og det vil de gerne gøre på den måde, at hvis hun medbringer noget formue, kontante midler, sparekassebøger, værdipapirer, hvad det kan være, så vil man gerne, at dette skal være underkastet særeje, således at man sikrer sig, at hun får ret til at udtage det i tilfælde af separation eller skilsmisse. Men der sker desværre det, når man laver en sådan ægtepagt — det har man set gang på gang — hvor begge parter har fået særeje, såvel mand som hustru, at så har man etableret en almindelig særejeordning, og det betyder, at alt, hvad manden senere erhverver gennem sin forretningsvirksomhed eller anden form for virksomhed, det bliver hans særeje, således at dette, at man havde ønsket at favorisere datteren, medfører det modsatte resultat, at det i virkeligheden bliver svigersønnen, der bliver favoriseret igennem en sådan ægtepagt. Det naturlige må være, at man etablerer særeje for det, hver indbringer; men for hvad der fremtidig kommer, bør der være formuefællesskab.

Jeg vil gerne ud over disse almindelige synspunkter nævne et par enkelte af de principper, der findes i skiftelovsforslaget.

I § 64 a er der i slutningen en bestemmelse om, at justitsministeren kan bestemme, hvilken skifteret der skal foretage skiftet, såfremt der ikke er nogen kompetent skifteret efter de almindelige bestemmelser, og såfremt en af ægtefællerne har tilknytning til Danmark.

Jeg tror, denne bestemmelse er for vidtgående. Hvis man sammenligner den med den nugældende skiftelovs § 87, er det her sådan, at man må lade justitsministeren bestemme skifteret, hvis der ikke foretages skifte i udlandet. Dette forbehold er ikke taget her, men det må i hvert fald være meningen, at det kun er i tilfælde, hvor skifte ikke foretages i udlandet, at der skal foretages skifte her.

Så er der et andet spørgsmål, som ikke er direkte nævnt i forslaget, men er nævnt i udvalgsbetænkningen, nemlig spørgsmålet om skat. Det er ofte et af de store problemer ved separation eller skilsmisse, hvorledes skatten skal fordeles, dels den forfaldne,

[Ib Thyregod.]

endnu ikke betalte skat, dels den fremtidige skat, altså den skat, som vil blive pålignet af de indtægter, de pågældende har haft i den mellemliggende periode.

Dette spørgsmål har meget stor praktisk interesse. Det er desværre ikke med i skiftelovsforslaget, men jeg forstår, at man overvejer ændringer også vedrørende dette.

Jeg skal endelig nævne, at jeg med glæde har set, at man nu efter § 68 a udvider adgangen til at udtage personlige effekter til også at omfatte børnenes personlige effekter. Disse skal udtages af den, der får forældremyndigheden over børnene.

Endelig til sidst vil jeg gerne nævne skiftelovens § 70, hvorefter det er muligt for den ene ægtefælle at udtage bohavet og løsøre, der er nødvendigt til opretholdelse af hjemmet, således at man i og for sig på denne måde kan tillægge en ægtefælle mere end vedkommendes lod i boet. Det svarer jo for så vidt til de bestemmelser, vi beskæftiger os med i skiftelovens kapitel 5. Det er også naturligt, at man indfører sådanne bestemmelser i tilfælde af separation eller skilsmisse.

Jeg kan derfor, selv om der naturligvis er visse problemer at diskutere, i det hele anbefale lovforslaget til velvillig behandling i det udvalg, som bliver nedsat, og som formentlig bliver identisk med det, der i øjeblikket beskæftiger sig med arvelovgivning og det foreliggende forslag til ændringer i skiftelovens kapitel 5.

Hagen Hagensen: Da den højtærede justitsminister i sidste samling i forbindelse med arvelovsforslaget første gang fremsatte forslag til ændring af skiftereglerne for dødsboer, når der er en efterlevende ægtefælle, udtalte jeg ønsket om, at den højtærede minister også ville fremsætte lovforslag om ændring af bestemmelserne om skifte af fællesbo i ægtefællers levende live, således at der kunne blive mulighed for på samme tid at indføre nye regler, der var afstemt efter hinanden, om skifte ved ophør af formuefællesskab, hvad enten ophøret skyldes den ene ægtefælles død eller finder sted i ægtefællernes levende live. Jeg har derfor grund til at takke den højtærede minister for det forslag til ændringer i skifte-

lovens kapitel 6, som i dag er til første behandling i det høje ting.

Imidlertid må det også siges, at det høje ting ofte kommer ud for at måtte behandle lovændringer stykvis, som for overblikkets skyld burde behandles samlet. Det vanskeliggør en helhedsvurdering og betyder også, at befolkningen og de samfundsorganer, som får med lovbestemmelserne at gøre, for ofte kommer ud for ændringer og undertiden må arbejde med regler dels fra ændrede og dels fra endnu ikke ændrede love, regler, som det kan være vanskeligt at forene. Men måske er en sådan stykvis behandling af lovstoffet led i en beskæftigelsesterapi også for det høje ting.

Når jeg siger dette, skyldes det, at det nu fremsatte skiftelovsforslag, som det er naturligt at behandle og sammenholde med de skiftelovsændringer, der er foreslået i tilknytning til arvelovsforslaget, også har forbindelse til ægteskabslovene. Af betænkningen fra justitsministeriets ægteskabsudvalg om skifte mellem ægtefæller fremgår det, at det er under overvejelse at ændre en række bestemmelser, der nu findes i ægteskabslovgivningen, og at sådanne påtænkte ændringer har eller vil få forbindelse med det forslag til ændringer i skifteloven, som vi i dag behandler. Dette kan betyde, at der endnu inden for kortere tid vil fremkomme yderligere forslag til ændringer i det nu fremsatte lovforslag; jeg tænker i denne forbindelse bl. a. på behandlingen af vederlagskrav o. lign. På den måde kan vi blive ved med her i tinget at behandle love — og måske også efterhånden blive ved at genoptrykke love.

Men når dette er sagt, skal det alligevel gentages, at det er et gode, at ændringer af skiftelovens kapitler 5 og 6 kan komme til samlet behandling.

De tidligere ordførere i dag har talt udførligt om det utidssvarende i de skifteregler, der er gældende på forslaget område, og jeg skal derfor kun gøre nogle ganske enkelte bemærkninger om de større ting, der er foreslået. Lovforslaget oprettholder med rette som hovedregel, at skifte mellem ægtefæller sker ved ligedeling af fællesboet, og at der ikke sker indgreb i en ægtefælles særeje, rettigheder, som kan være stiftet ved ægtepagt eller ved arv eller

[Hagen Hagensen.]

gave, og selv om det ved disse sidste må siges, at det i de enkelte særlige tilfælde kan medføre mindre rimelige resultater, finder jeg det rigtigt, at det bliver, som det er foreslået. Lighedingsreglen kan fraviges i tilfælde, hvor en lighedling vil være åbenbart urimelig, fordi ægteskabet har været uden økonomisk fællesskab af betydning og har været kortvarigt. Dette er en god ændringsregel, og det må også for mig at se anses for at være betryggende, at begrebet et kortvarigt ægteskab ikke er tidsbestemt i loven, men at fastsættelsen heraf overlades til skifteretten med sædvanlig appeladgang.

Også de foreslåede ændringer og udvidelser af fravigelsen af hovedreglen om, at den ægtefælle, til hvis bodel en ejendom hører, har fortrinsret til at få denne udlagt, må i det store og hele anses for at være velbegrundet. Den behovsbedømmelse, som skifteretten kan foretage efter begæring af en af ægtefællerne eller måske af dem begge, bør kunne give mere tilfredsstillende resultater end den nugældende ordning. Det gælder reglerne om bohav og andet løsøre og om arbejdsredskaber, medens det for erhvervsvirksomheder, herunder også landbrugsejendomme, kan forekomme mindre naturligt, at loven ikke opstiller visse begrænsninger. For så vidt angår fast ejendom til egen bolig, indskrænker lovforslaget udlægsretten til enfamilieshuset, medens der i betænkningen ved kommende ændringer af ægteskabsloven stilles en lejeordning for tofamilieshuse og udlejningsejendomme, hvori der er egen bolig, i udsigt. Det ærede medlem hr. Ib Thyregod omtalte nys, hvad jeg også vil nævne, at der i denne forbindelse måske bliver spørgsmål om at skulle tage stilling til den nydannelse, der kan ventes med hensyn til køb af egen bolig eller egen lejlighed. Jeg finder dog, at tofamilieshuset bør sidestilles med enfamilieshuset, og det tror jeg man bør overveje nærmere. Som oftest vil det være knyttet omtrent på samme måde til ægtefællerne som det hus, hvori de alene har bolig.

Som et lille hjertesuk vedrørende lovbestemmelers uoverskuelighed vil jeg gerne sige, at bestemmelser om, hvem der i tilfælde af ægteskabs opløsning i levende live skal have boligen, fremtidig vil være at

søge både i lejeloven og i skifteloven og senere tillige i ægteskabsloven. Det er den slags ting, der ikke gør det nemt for dem, der skal overskue tingene, hvis de ikke har særlig indsigt på dette felt.

Skabelsen af en af skifteretten fastsat henstandsordning med betaling af det overskydende beløb, hvor en ægtefælle får udlæg efter undtagelsesreglerne for mere end det, lighedling medfører, finder jeg er en god regel, og det samme gælder den udvidede adgang til at overlade en ægtefælle en større del af boets bohav m. v. til opretholdelse af hjemmet, når der ikke er udsigt til, at dette kan ske på anden måde; ligeså reglen om udtagelse af genstande til børnenes behov. Men hvorfor dog egentlig begrænse denne regel til, at børnene skal være undergivet forældremyndighed, altså være under 18 år? Forholdet kan dog også godt være det, at ægteskabsopløsning finder sted senere end børnenes fyldte attende år, og at disse bliver boende sammen med en af ægtefællerne; dér vil, synes jeg, være samme behov for, at disse ting holdes ude fra den egentlige deling mellem ægtefællerne. De foreslåede regler vil i de fleste tilfælde komme den økonomisk svagere stillede, som regel hustruen og dermed børnene, til gode, og det er ret og rimeligt.

Det synes at være en rimelig løsning, at forfaldne, men ikke betalte underholdsbidrag ikke skal medregnes ved opgørelsen af rettighedshaverens bodel; men når det i betænkningen er anført, at det kun gælder restancer vedrørende hustrubidrag, må det kuriøst siges, at der jo dog også, omend sjældent, findes tilfælde, hvor det er manden, der har krav på bidrag fra hustruen.

Der er en lang række enkeltheder, som det kommende udvalg må tage op til overvejelse. Lad mig blot nævne for det første behandlingen af låneordninger mellem ægtefæller, der ved skifte kan medføre stødende resultater, når den ene af ægtefællerne er insolvent. For det andet — et ganske betydeligt spørgsmål — fastsættelsen af tidspunktet for formuefællesskabets ophør, navnlig i tilfælde af separation og skilsmisse ved dom, hvorom der ikke er skabt klarhed. For det tredje spørgsmålet, om det er rigtigt at lade adgangen til at få udstedt præklusivt proklama falde bort.

Betænkningen må, bedømt som en hel-

[Hagen Hagensen.]

hed, siges at være et meget sobert arbejde, der har skabt klarhed på mange punkter, og den giver et godt grundlag for overvejelser på andre punkter og vil i øvrigt give skifteretter, advokater og andre, der skal arbejde med reglerne, megen og god vejledning. Dog er der et enkelt, men såre betydningsfuldt punkt, som betænkningen behændigt og elegant kommer uden om at tage stilling til. Det er det af det ærede medlem hr. Ib Thyregod allerede nævnte spørgsmål om de skattemæssige følger i tilfælde af skifte mellem ægtefolk.

Frømragede jurister, skifterets- og skattekyndige har drøftet disse ting, uden at det er lykkedes at få klaret dem op. Det er et såre vanskeligt felt, men det er ikke tilfredsstillende, som det gøres i betænkningen, at henvise spørgsmålet om disse skattemæssige følger af en separation eller skilsmisse til en samlet behandling med reglerne om længstlevende ægtefælles skattepligt. Spørgsmålet bør søges løst i forbindelse med dette lovforslags behandling og regler herom indarbejdes i lovforslaget forinden dets endelige vedtagelse.

Hovedindtrykket af de foreslåede ændringer i skifteloven er, at de vil bringe mulighed for en mere tidssvarende løsning af en lang række skifter, ikke mindst de mindste, hvor behovet for enkle løsninger er størst. I øvrigt hjælper, så vidt jeg kan se, lovforslaget de svagest stillede ved deling af boer mellem ægtefolk; det vil som oftest være hustruen og dermed børnene. Det finder jeg er helt i tidens ånd.

Jeg skal på mit partis vegne tilsige villig medvirken til lovforslagets gennemførelse.

Else-Merete Ross: Må jeg indledningsvis have lov til at spørge, om det ikke havde været rimeligt i begyndelsen af lovforslagets § 1 ikke blot at henvise til, at lovforslaget betyder en ændring af kapitel 6 i loven af 1874, men også til den ændring, som kapitel 6 undergik både sprogligt og indholdsmæssigt den 18. marts 1925, for det er dog formuleringen af 1925, man skal sammenligne det foreliggende lovforslag med.

For en lægmand er det en stor fordel, når et lovforslag bygger på en kommissionsbetænkning, der som i det foreliggende til-

fælde gør rede for det ønskelige i de enkelte paragraffers ændring og giver motivering derfor.

Betænkningens kapitel I giver en interessant historisk redegørelse for den gifte kvindes retlige stilling og de bestræbelser, der på forskellige lovgivningsområder er gjort for at give hende ligeberettigelse og ligestilling med manden. De nye bestemmelser i det foreliggende lovforslag tilgodeser på flere områder den af ægtefællerne, der økonomisk står dårligst ved skiftet. Da det i de fleste tilfælde er hustruen, synes jeg man må sige, at dette lovforslag føjer sig godt ind i rækken af love, der giver den gifte kvinde en bedre stilling.

Kun § 69 a kan i visse tilfælde forringe hustruens stilling i forhold til nugældende lov. Har ægteskabet været i kort tid, og vil en lighedeling af boet være åbenbart urimelig, kan på begæring fra en af ægtefællerne efter skifterettens skøn skævdeling finde sted. Selv om denne paragraf nok i de fleste tilfælde vil gå ud over hustruen, finder jeg den ganske rimelig. Der kan ikke være megen mening i, at et kortvarigt, falleret ægteskab skal kunne resultere i økonomisk gevinst. Selv om det kan være ønskeligt at have så ensartet lovgivning som muligt i de nordiske lande, finder jeg det rigtigt ikke at følge den svenske komité's forslag om, at der bør ansættes en bestemt tidsbegrænsning på f. eks. 5 år for at kunne foretage skævdeling, men at man nøjes med at lægge vægt på ægteskabets kortvarighed.

I en kronik i Politiken d. 5. marts 1962 siger professor Ernst Andersen, at princippet i skiftelovens § 65 er egnet til at skabe uendelige vanskeligheder ved boopgørelsen, fordi det placerer manden i en alt for stærk position under skiftet. Der står nemlig, at den ægtefælle, der har indbragt en genstand i boet, har forret til at få den udlagt som en del af bosloddet. I ægteskaber, hvor hustruen ikke har egen indtægt, har manden således forret til at få de genstande udlagt, der er købt for de penge, han har tjent. Det samme vil være tilfældet i ægteskaber, hvor konen kun har en lille indtægt.

Det nye i lovforslaget er, at der i højere grad tages hensyn til ægtefællernes behov ved fordelingen af fællesboets ejendele. Ganske vist foreslås hovedreglen ikke ændret. De aktiver, en ægtefælle har ind-

[Else-Merete Ross.]

bragt i fællesboet, kan han stadig udtage som en del af sin boslod, men der kan efter omstændighederne gøres visse undtagelser som nævnt i § 70 a, således at skifteretten ud fra en behovsbedømmelse kan tillægge den anden ægtefælle det eller de pågældende aktiver. Det gælder f. eks. fast ejendom, som udelukkende eller hovedsagelig er beregnet til familiens bolig. Hensynet til hjemmets opretholdelse skal være afgørende. Det vil i mange tilfælde være ensbetydende med, at det bliver en fordel for kvinden, især for en mor med børn. Jeg vil gerne spørge, om ikke det samme vil være tilfældet med en lejlighed, hvis familien ejer den. Tidligere ordførere er kommet ind på det samme spørgsmål, men jeg håber, vi kan behandle det i udvalget.

Angående sommerbolig siges det, at det ofte vil være naturligt, at den tilfalder den ægtefælle, der har forældremyndigheden over børnene. Også det vil i mange tilfælde være en fordel for kvinden.

Af bohøve og løsøre, der har hørt til det fælles hjem, kan udtages, hvad der skønnes rimeligt af hensyn til hjemmets opretholdelse eller særlig har tjent den pågældendes behov. Det forekommer mig, at mange hustruer vil have fordel af, at hovedsynspunktet nu er det, at den ægtefælle, der har størst behov for det aktiv, begge kræver udlagt, skal kunne udtage det, uanset til hvis bodel aktivet hører.

Det forekommer mig rimeligt, at en ægtefælle som hidtil forlods har ret til at udtage genstande, som tjener til personlig brug, men lige så rimeligt, at forlodsretten nu også udvides til ting, der er erhvervet til børnenes brug, ikke blot personlige ting, men også f. eks. møbler, cykler o. lign.

Da Danske Kvinders Nationalråd i 1955 blev spurgt af justitsministeriet om en udtalelse angående det ønskelige i en revision af ægteskabslovgivningen, fremhævede vi bl. a. netop en større hensyntagen til børnenes tarv. Det er derfor med tilfredshed, vi ser stk. 2 i § 68 a indføjet.

I samme forbindelse fremførte vi det ønskelige i, at skifteretten fik beføjelse til i alle mindre boer, og ikke blot i boer af ringe værdi, at fordele indboet under hensyn til parternes og eventuelle børns tarv. Dette ønske er opfyldt gennem § 70.

I forbindelse med § 65 gør betænkningen opmærksom på, at skifteretten eventuelt må tage stilling til spørgsmålet om de skattemæssige følger af en separation eller en skilsmisse, og at dette spørgsmål i praksis volder betydelige vanskeligheder bl. a. på grund af sambeskatningen. Udvalget stiller intet forslag, da dette og andre skattespørgsmål er til behandling i andre udvalg. Af mange andre grunde, men også på grundlag af betænkningens udtalelser synes jeg der kan være anledning til at opfordre til en snarlig løsning af sambeskatningsspørgsmålet.

Ved gennemlæsningen af betænkningen har jeg fæstet mig ved de mange gange, der henvises til skifterettens skøn, til en afvejning af de menneskelige behov, til betragtninger om rimelighed. Der er her givet skifterettens dommere adgang til megen frihed i deres skøn, f. eks. angående skævdeling side 41: at skifteretten kan tage konkrete hensyn, og at skævdeling i det væsentlige overlades til skifterettens skøn. Side 42: der gives skifteretten kompetence til at tildele en ægtefælle en større del af boet. Side 43: det er overladt til skifteretten efter et skøn inden for visse rammer at afgøre, hvilken ægtefælle der skal have en ting tillagt, og side 44: skifterettens afgørelse må træffes efter en afvejelse af de modstående interesser hos de 2 ægtefæller.

Jeg finder det overordentlig vigtigt, at man ikke lægger en lovgivning, der omfatter menneskeligt indviklede forhold, ind i for faste og rigoristiske rammer. De utallige individuelle forhold, der kan gøre sig gældende, er svære at forudse. Jo strammere man lægger linjerne, desto sværere vil det være at skabe ret og billighed i det individuelle tilfælde.

Nu er der mulighed for domstolene til at

[Elsø-Merete Ross.]

tage hensyn til specielle behov og til at finde frem til en rimelig balance mellem parternes ønsker og krav. Det synes jeg lyder meget tiltalende.

På mit partis vegne tilsiger jeg en velvillig behandling af lovforslaget i udvalget.

Herluf Rasmussen: Det må vist erkendes, at rent aldersmæssigt er den lov, der foreslås ændret, en gammel svend, men man må samtidig erkende, at de gamle lovmagere gjorde deres arbejde temmelig godt, al den stund grundstammen i den oprindelige lov har kunnet bestå helt op til vore dage kun underkastet spredte skønhedsbehandlinger. Dog synes det mig bemærkelsesværdigt, at netop skiftelovens kapitel 6, som er så nært knyttet til den almindelige lovgivning om formueforhold mellem ægtefæller, trods de mange ændringer i familielovgivningen, bl. a. affødt af kvindens forbedrede stilling, næsten har formået at klare sig igennem indtil marts 1925 og siden da ikke har været underkastet ændringer.

Hvis man ikke ligefrem hører til inderkredsen, er man ikke forvænt med, at fremsatte ønsker efterkommes, og selv om det så smukt hedder i den højtrædede justitsministers fremsættelsestale, at det foreliggende lovforslag imødekommer ønsker, som er fremsat tidligere ved forhandlinger her, er det nok mere tilfældigt.

Jeg skal nok vare mig for at starte en manuduktionslignende indledning om dette vanskelige forslag om skiftelov. Jeg har med meget stor interesse hørt indlæggene fra det ærede medlem hr. Wingsøe, det ærede medlem hr. Ib Thyregod og det ærede medlem hr. Hagen Hagensen, og jeg kan sige, at de synspunkter, jeg har i denne sag, ligger på linje med disse, selv om jeg må indskrænke mig til at se på problemerne med en lægmands øjne.

Jeg har forsøgt ved en gennemgang af dette lovforslag at se lidt på, om der var noget, som kunne støde en sådan lægmandsindstilling, men jeg har ikke fundet noget væsentligt. Jeg kan helt og fuldt tilslutte mig, at man bibeholder den gamle hovedregel, at ved separation og skilsmisse deles fællesboet lige mellem ægtefællerne, men samtidig erkender man — og det synes jeg er et fremskridt — at netop lighedeling i

visse boer kan være højst urimelig. Det af justitsministeriet nedsatte ægteskabsudvalg har da også været enig om, at hovedreglen må kunne fraviges, og har formået at få sine synspunkter med i det her foreliggende lovforslag. Tilmed er der også håb om, at de synspunkter, som ægteskabsudvalget har fremført i betænkningen, vil være grundlaget for arbejdet i skifteretterne.

Derudover har jeg kun nogle enkelte bemærkninger at gøre til den foreslåede § 65, men disse bemærkninger lægger jeg til gengæld også megen vægt på at man hører, og jeg er i den lykkelige situation, at nogle af mine forgængere på denne talerstol har haft den samme tanke som jeg.

Ifølge § 65 pålægges det skifteretten at påbegynde skiftebehandlingen med en registrerings- og vurderingsforretning. Det kunne i den forbindelse være nærliggende at udtale håbet om, at man ved sådanne vurderinger i højere grad skelede til tingenes virkelige værdi. Når der i henhold til skiftelovens § 48 åbnes mulighed for at få urigtigt ansatte ting omvurderet, ligger der naturligvis heri en beskyttelse, men det er min opfattelse, at man ved vurdering af fast ejendom — og også ved omvurdering — er tilbøjelig til i meget høj grad at følge de offentlige vurderinger, som endnu ligger meget langt fra den reelle salgsværdi, og en for lav vurdering vil afgjort komme den til skade, som f. eks. ifølge den foreslåede § 70 a må affinde sig med, at ægtefællen løber af med den faste ejendom.

Så vidt jeg kan se, vil der være en mulighed for, at dette lovforslag kan gøres færdigt på relativt kort tid, i hvert tilfælde så betids, at udvalgsbehandlingen kan afsluttes samtidig med arbejdet i udvalget vedrørende arve- og skiftelov, og fra vor side kan velvillig behandling påregnes.

Rimstad: Jeg mener, at det er et betryggende vidnesbyrd om, at ro og stabilitet på vigtige områder af det danske samfundsliv hersker, at grundlaget for hele vort arve- og skifteretlige system den dag i dag er baseret på et stort set hundredårigt lovkompleks: arveforordningerne af 1845 og skiftelovene af 1874. På den anden side er der næppe tvivl om, at det nu er på tide, og vel nok har været det et stykke tid, at reglerne på disse områder revideres og brin-

[Rimstad.]

ges i bedre overensstemmelse med livsforholdene, som de er i dag, navnlig i betragtning af, at en modernisering af arvelovgivningen først nu, over 20 år efter at et omfattende betænkningsværk har set dagens lys, er ved at blive en realitet, og navnlig i betragtning heraf må det også fra vort partis side anerkendes, at der i det skiftelovsudvalg, som justitsministeriet har nedsat, og i ministeriet selv er gjort et uden tvivl godt arbejde.

Dette arbejde fortsætter jo bl. a. vedrørende skiftelovgivningen, og det må også hilses med glæde, at det er tilrettelagt sådan, at resultaterne fremlægges for folketinget, efterhånden som de fremkommer. Det er uden tvivl rigtigt at få de tiltrængte lovforbedringer på de enkelte felter gennemført, efterhånden som det er muligt, uden at vente på, at alle områder inden for arve-, ægteskabs- og skifteretten, der mere eller mindre tangerer hinanden, er blevet kulegravet.

De uafhængige kan altså godt støtte det fremsatte lovforslag. Det, som karakteriserer lovforslaget, er jo — foruden bl. a. en nyttig klargøring, løsning af fortolknings- og tvivl o. lign. — først og fremmest, at man på en række punkter muliggør større smidighed ved behandlingen af de mange og højst forskelligartede problemer, som melder sig, når fællesboet skal deles ved separation og skilsmisse, og muliggør større hensyntagen til de individuelle forhold, som de særlige behov, der kan foreligge fra den ene eller den anden ægtefælles side, kræver.

Disse bestræbelser finder vi rigtige, og vi er i det hele enige i den vurdering, højesteretsdommer Trolle har givet udtryk for i Ugeskrift for Retsvæsen, også når han anerkendende konstaterer, at forslaget, der åbner mulighed for at komme uden om de mest stødende konsekvenser af fællesboet, er forsigtigt og bevarer hovedprincippet i denne ordning. I en speciel forbindelse, nemlig ved omtale af det justitsministerielle udvalgs betænkelighed ved at tillade, at en insolvent ægtefælle ved at skifte i levende live giver afkald på sin halvdel af den anden ægtefælles nettoformue til skade for sine kreditorer, siger højesteretsdommeren imidlertid — jeg beder om tilladelse til et citat fra Ugeskrift for Retsvæsen —:

„De almindelige betænkeligheder, som påberåbes af hensyn til formuefællesskabet, finder jeg ikke så tungtvejende. Formueordningen klarer sig nok endda, selv om man fik en bestemmelse af den antydede art.“

Vel er det sikkert rigtigt, når man i dag er varsom med at pille for meget ved hovedprincippet i vor traditionelle fællesboordning, men hvor retfærdighed og rimelighed i det enkelte, individuelle forhold peger i anden retning, og hvor dette kan fastslås på betryggende måde af domstolene, bør man næppe i dag være alt for ængstelig for at skabe de nødvendige muligheder i lovgivningen. Jeg har på fornemmelsen, at det danske udvalg under de nordiske forhandlinger og i sine egne overvejelser har været mere tilbageholdende og måske noget mere bundet af tradition for traditionens skyld, end man synes at have været i Norge og Sverige.

Vel gør det måske ikke så meget, at lovgivningen på sådanne områder kommer en smule bag efter udviklingen, måske skal den heller ikke just løbe foran, men alligevel, med vore danske domstole som den samvittighedsfulde regulator ville jeg ikke være bange for — og jeg tror, at befolkningen ville være godt tilfreds med og godt tjent med — om vi i lovgivningen udfoldede en noget større dristighed, når det drejer sig om at give plads for livets mangfoldighed.

Jeg vil dernæst gøre nogle få bemærkninger dels af mere principiel karakter vedrørende de forhold, der tages sigte på, dels om nogle detaljer vedrørende forholdene.

Som det fremhæves i udvalgsbetænkningen, omfatter skiftelovens kapitel 6, som det her drejer sig om, kun skifte af fællesbo tilhørende ægtefæller, mens der ikke efter disse regler kan foretages økonomisk opgørelse mellem to, der har levet sammen uden vielsesattest. Et sådant bo kan af skifteretten kun under særlige forudsætninger skiftebehandles og da kun efter reglerne for dødsboskifte. Det er jo desværre en kendsgerning, at sådanne forhold i betydelig større udstrækning end for blot 10-15-20 år siden eksisterer og accepteres — og her har de helt meningsløse sambeskatningsregler deres part af skylden. Selv om sådanne ulegaliserede forhold, set ud fra et

[Rimstad.]

samfundsmæssigt synspunkt, er yderst uheldige, er der næppe nogen grund til, at der ikke i lovgivningen skal findes regler, der muliggør, at den økonomiske opgørelse i sådanne tilfælde — til beskyttelse vel ikke mindst for den kvindelige part — så vidt det er muligt, sker efter de samme retningslinjer, som man anser for rigtige ved opgørelsen mellem legale ægtefæller. Jeg henstiller derfor, at dette problem overvejes nærmere under den udvalgsbehandling, som dette lovforslag vil blive genstand for.

I forslaget til ny § 65, sidste stykke, er det præciseret, at krav på forfaldne underholdsbidrag ikke medregnes som aktiv i den berettigede ægtefælles bodel. Det fremgår af betænkningen, at sådanne underholdsbidrag på den anden side skal opføres som passiv i den forpligtede ægtefælles bodel. Det burde måske tydeliggøres ved at komme direkte til udtryk i lovtæksten.

I § 68 a opretholdes den tidligere ret for hver af ægtefællerne til forlods at udtage genstande, som udelukkende tjener til personlig brug, for så vidt deres værdi ikke står i misforhold til ægtefællernes formueforhold. Denne bestemmelse foreslås i stk. 2 udvidet til genstande, der er erhvervet til børnenes brug, altså møbler, cykler, sportsudstyr og sådan noget. Det fremgår ikke af betænkningen, hvorfor man med hensyn til børnenes ting kræver, at de skal være erhvervet til deres brug, mens man med hensyn til ægtefællen kun kræver, at tingene udelukkende tjener til den pågældendes personlige brug. Hvis f. eks. en sytten års dreng har en knallert, der oprindelig er erhvervet til brug for faderen, men som senere er overladt til sønnen, er det vel lige så rimeligt, at den følger med sønnen i tilfælde af forældrenes separation eller skilsmisse, som i det tilfælde, hvor knallerten er direkte erhvervet til brug for sønnen.

En af de vigtigste nydannelser er bestemmelsen i § 69 a, hvorefter ligedeling af fællesboet under ganske særlige omstændigheder kan fraviges, således at den ene ægtefælle kan få tillagt en del af den andens halvdel af boet, muligvis hele fællesboet. I § 69, hvortil der henvises, bestemmes, at „Strækker den fælles formue ikke til, sker der forholdsvis afkortning“ — det vil sige, at man under ingen omstændigheder kan

gribe ind i den anden ægtefælles eventuelle særeje.

Det er et spørgsmål, om der er grund til at være så ortodoks, og om man ikke kunne og burde give skifteretten mulighed for at gribe ind også i særejet, hvis dette under de ganske særlige omstændigheder — som forudsættes at foreligge — bliver nødvendigt for at komme til et retfærdigt resultat.

Lignende overvejelser melder sig i forbindelse med reglerne i § 70 a, der muliggør hensyntagen til det særlige behov hos den ene ægtefælle, når der er strid om, hvem af dem der efter vurdering skal have udlagt villaen, sommerhuset, en erhvervsvirksomhed eller lignende. Juristudvalget er veget tilbage for at følge et svensk forslag om, at visse af disse regler skulle kunne anvendes også uden for fællesboet på særejeaktiver, som er anskaffet til fælles brug. Til udvalgets betænkeligheder bemærker højesteretsdommer Trolle, at „heri må man vistnok give udvalget ret“. Vi mener imidlertid, at man dog også her burde overveje at give skifteretten et noget smidigere instrument i hænde.

Vi håber, at både jurister og ikke-jurister i det udvalg, som vil blive nedsat — og hvor vi beklageligvis end ikke har adgang til at være til stede — vil ofre de her fremdragne synspunkter opmærksomhed under arbejdet med de enkelte bestemmelser, og at man ikke, som det jo kan være fristende ved et lovforslag som det foreliggende, blot vil indskrænke sig til en art kontrasignering af juristudvalgets og justitsministeriets i øvrigt som sagt udmærkede arbejde. Der vil nemlig her fra folketingets side være lejlighed til at afrunde et i forvejen veludarbejdet forslag, hvorved det endelige resultat vil kunne komme helt op i topklasse.

Vi kan tilsige lovforslaget vor støtte på dets videre vej frem til at blive lov.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Jeg takker samtlige ærede ordførere for den tilslutning, de har givet til hovedprincipperne i lovforslaget. De enkeltheder, der er fremdraget, kan vi med udbytte diskutere i udvalget, herunder naturligvis også de problemer, som blev nævnt af den ærede ordfører for de uafhængige.

Det ærede medlem hr. Ib Thyregod fandt bestemmelsen i § 64 a, 2. stykke, for vidt-

[Justitsministeren.]

gående. Jeg kan ikke dele den opfattelse, men det er da klart, at vi kan drøfte problemet i udvalget.

Såvel det ærede medlem hr. Ib Thyregod som det ærede medlem hr. Hagen Hagensen nævnte den mulighed, at der senere kunne blive tale om en ændring af lovforslaget med henblik på, at det også kom til at omfatte instituttet: køb af egen lejlighed. Det er klart, at hvis noget sådant bliver gennemført i indeværende folketingsår, bør det sætte sig spor i en ændring af dette lovforslag.

Det ærede medlem hr. Hagen Hagensen gjorde nogle bemærkninger, som jeg ikke kan være principielt uenig i, om den delvise revision af denne lovgivning. Det drejer sig imidlertid her om en meget omfattende lov, og det ville nok have været svært for det høje ting, hvis der var kommet en revision af den samlede lov, at gennemføre den inden for begrænset tid. Derfor er det nok rigtigt her at gå frem efter den delvise revisions princip. Det ærede medlem pegede på, at når ægteskabslovskommissionen havde afsluttet sit arbejde, kunne der på ny blive tale om ændringer i dette lovforslag, og det er utvivlsomt rigtigt. På den anden side vil jeg gerne sige, at jeg tror, det tager adskillig tid, før vi får et resultat fra ægteskabslovskommissionen. Det er jo også et fællesnordisk arbejde, og dette i sig selv vil bevirke, at der kræves mere tid.

Det ærede medlem fru Else-Merete Ross nævnte specielt sambeskatningsproblemet, og jeg skal gøre min kollega finansministeren opmærksom på, at det ærede medlem på ny har ventileret sin yndlingstanke. Hvorvidt finansministeren vil lade sig påvirke af hensynet til denne lov og den deri indeholdte argumentation, ved jeg ikke, men som sagt, jeg skal gøre finansministeren opmærksom på det.

Jeg imødeser, at vi i det udvalg, der allerede beskæftiger sig med ændringer i skifteloven og samtidig med en revision af arvelovgivningen, kan få en frugtbar drøftelse af enkelthederne i dette lovforslag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Wingsøe: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til det udvalg, der tidligere er nedsat vedrørende forslag til arvelov og forslag til lov om ændringer i skifteloven.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om tilsyn med banker og sparekasser m. v.

(Lovforslaget (nr. 63) findes i tillæg A. sp. 483, fremsættelsen i tidenden sp. 1736).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Andreas Hansen: Det foreliggende lovforslag, der kun omfatter tre paragraffer, er i henhold til bemærkningerne og den højtærede handelsministers fremsættelsestale en forenkling af tilsynet med banker og sparekasser og samtidig en besparelse. I lovforslagets bemærkninger hedder det bl. a.:

„Opdelingen her i landet af tilsynet med de nævnte pengeinstitutter i to selvstændige institutioner er til dels historisk begrundet. Tilsyn med sparekasser har været ført siden 1880, medens banker først ved bankloven af 1919 blev inddraget under tilsyn.“

Ifølge lovforslaget nedlægges de to stillinger som henholdsvis sparekasseinspektør og bankinspektør. Der ansættes derefter en direktør, der fører tilsynet med banker og sparekasser. Denne forenkling er, som den højtærede handelsminister har anført, en følge af den udvikling, der er foregået. Pengeinstitutionernes antal er for nedadgående, og det er derfor ganske naturligt at drage konsekvenserne heraf.

Da den foreslåede foranstaltning samtidig indebærer en besparelse og er godkendt af sparekassernes og bankernes organisationer, der som bekendt skal betale omkostningerne ved tilsynet, kan jeg på mit partis vegne anbefale lovforslaget til en hurtig og velvillig behandling.

Damsgaard: Jeg kan på mit partis vegne anbefale dette lovforslag, der vil betyde en